

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет дошкільної і початкової освіти
імені Валентини Волошиної

Кафедра початкової освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: **«ВИХОВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ КУЛЬТУРИ
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ»**

Студентки 2 курсу МАП групи
Освітньої програми: Початкова освіта
Спеціальності: 013 Початкова освіта
Галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
Ступеня вищої освіти: магістр

Іщик Аліни Олегівни

Науковий керівник: Олійник Н. А., кандидат
педагогічних наук, доцент

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____

(підпис) (ініціали,
прізвище)

Члени комісії _____

(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИХОВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ	9
1.1. Дефінітивний аналіз базових понять дослідження.....	9
1.2. Теоретичні концепції виховання у молодших школярів культури здоров'язбереження.....	15
1.3. Зміст та завдання роботи з формування культури здоров'я молодших школярів.....	21
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ	28
2.1. Педагогічні умови виховання у молодших школярів культури здоров'язбереження.....	28
2.2. Методи та прийоми формування культури здоров'я молодших школярів.....	35
2.3. Експериментальна перевірка стану сформованості культури здоров'язбереження молодших школярів.....	41
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85
ДОДАТКИ.....	95

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах сьогодення в національній системі освіти особливої актуальності набувають питання розвитку особистості в соціокультурному контексті, формування культури здоров'язбереження молодого покоління.

Зазначимо, що здоров'я розглядається як складний соціальний феномен, що відображає якість адаптації організму людини до умов природного і соціально організованого середовища її проживання. Пандемія яка розпочалась через COVID-19 глобально змінює світ і потребує переосмислити низку проблем, які стосуються здоров'язбереження. Проблема збереження та зміцнення здоров'я підростаючого покоління, розуміння значення здоров'я як пріоритетної соціальної та особистісної цінності з кожним днем стає гострішою та потребує активних дій, насамперед, з боку педагогічної науки.

Особливо важливим для становлення культури здоров'я є період навчання в початковій школі, як фундаментальний етап для подальшого розвитку та самореалізації дитини.

Процес формування культури здоров'я учнів сучасної школи є актуальною педагогічною проблемою і вимагає комплексного вирішення системи взаємопов'язаних питань. Один із важливих напрямів вирішення даної проблеми вбачається в оптимізації впливу освітнього середовища на особистість і організм учня. Адже одним із основних завдань держави в галузі освіти є турбота про створення ефективних та таких, що відповідають часу й сучасному етапу розвитку суспільства, умов навчання та виховання підростаючого покоління. При цьому, проблема здорового способу життя в сучасному суспільстві має актуальний характер, оскільки нехтування і безвідповідальне ставлення до неї властиве широкому загалу населення, що багато в чому залежить від рівня освіченості та ефективності професійної підготовки.

Тому обов'язковим компонентом системи освіти мають бути знання про формування, збереження та зміцнення здоров'я. Ця обставина зумовлює

необхідність та актуальність пошуку ефективних способів збереження здоров'я та формування культури здоров'я учнів.

Також слід зазначити, що актуальність формування культури здоров'я у населення України, особливо у школярів, зумовлена критичним станом здоров'я учнів. На жаль, за даними сучасних досліджень, майже 90% українських школярів мають слабе здоров'я, більше 50% – незадовільну фізичну підготовку, близько 60% – низький рівень фізичного розвитку. Близько 80% учнів закінчують початкову школу з погіршенням здоров'я.

Актуальність теми збереження та зміцнення морального, фізичного та психічного здоров'я учнів є одним із перших завдань сучасної початкової школи, на цьому наголошує Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [14]. У вітчизняних документах про освіту, зокрема в «Національній доктрині розвитку освіти» [41], Законі України «Про освіту дитинства» [50], «Державній національній програмі «Освіта. Україна XXI століття» [13] та інших документах виокремлено основні завдання щодо збереження здоров'я молодого підростаючого покоління.

Теоретичним підґрунтям дослідження є наукові праці вчених, в яких розглядаються питання культури здоров'язбереження. Так, проблеми формування та виховання культури здоров'я особистості розробляються в педагогіці досить давно, їх досліджували як зарубіжні так і вітчизняні педагоги. Питання виховання культури здоров'язбереження, зокрема, і учнів початкової школи, вивчено в працях таких дослідників та науковців, які було розглянуто у магістерській роботі: Н. Андрущенко [2], О. Баштовенко [3], Т. Бережної [4], В. Бобрицької [5], Г. Бучківської [6], О. Войтенко [7], О. Волошина [9], О. Дубогай [16; 17], Т. Єрмакової [18], О. Ісакової [22], Р. Король [30], Л. Лавріненко [31], Н. Леусенко [32], Т. Лисенко [33], Н. Малюжко [36], Т. Мартинюк [37], К. Мелеги [38], В. Оглоблі [43], В. Поліщук [47], С. Сидоренко [52], О. Цибульської [56; 57], Ю. Федоренко [59], О. Шекери [60], Н. Шимкової [61], А. Яворської [62] та ін.

Проте, комплексного дослідження проблеми виховання у молодших школярів культури здоров'язбереження, у контексті визначення термінів та основних компонентів явища, що вивчається, здійснено не було.

Отже, не зважаючи на значення проведених наукових пошуків, проблема виховання у молодших школярів культури здоров'язбереження недостатньо досліджена в теоретико-методологічному аспекті. Тому, актуальність даної проблеми, брак її теоретичного й практичного опрацювання зумовили вибір теми дослідження: **«Виховання у молодших школярів культури здоров'язбереження»**.

Об'єкт дослідження – процес виховання культури здоров'язбереження учнів молодшого шкільного віку.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування культури здоров'язбереження в молодших школярів.

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні, що виховання культури здоров'язбереження молодших школярів буде успішним якщо спиратися на системну організаційно-педагогічну модель формування культури здоров'я, із урахуванням таких педагогічних умов: організація занять у формі міжсуб'єктного діалогу вчителя та учнів, спрямованого на взаємообмін та взаємозбагачення їх ціннісної та інформаційної сфер; розвиток рефлексивних здібностей учнів з метою пошуку шляхів та засобів безперервного самовдосконалення та саморозвитку у процесі оздоровчої діяльності; необхідність розробки та впровадження певної освітньо-виховної педагогічної системи, спрямованої на формування основних компонентів культури здоров'язбереження молодших школярів, до яких слід віднести зміцнення фізичного, психічного, духовного та соціального здоров'я учнів, реалізація чого відбувається під час здійснення здоров'язбережувальної діяльності.

Мета дослідження – на основі теоретичного аналізу психолого-педагогічних досліджень визначити педагогічні умови виховання у молодших школярів культури здоров'язбереження.

Відповідно до мети, сформульовано такі **завдання** дослідження:

1. Провести дефінітивний аналіз базових понять дослідження.

2. Дослідити теоретичні концепції виховання у молодших школярів культури здоров'язбереження.
3. Виявити зміст та завдання роботи з формування культури здоров'я молодших школярів.
4. Запропонувати педагогічні умови виховання у молодших школярів культури здоров'язбереження.
5. Дослідити методи та прийоми формування культури здоров'я молодших школярів.
6. Здійснити експериментальну перевірку стану сформованості культури здоров'язбереження молодших школярів.

Для розв'язання зазначених завдань використано такі **методи дослідження**: *теоретичні* – аналіз, синтез, порівняння, узагальнення; *емпіричні* – спостереження, анкетування, опитування, кількісний та якісний аналіз отриманих результатів.

Експериментальна база дослідження: дослідженням було охоплено 30 учнів 4-го класу Ліцею №26, м. Житомир. Респондентів було поділено на дві групи по 15 осіб для участі в експерименті: одна група є експериментальною (ЕГ), а друга група – контрольною (КГ).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: уперше конкретизовано сутність і значення поняття «культура здоров'я молодшого школяра; теоретично обґрунтовано педагогічні умови виховання у молодших школярів культури здоров'язбереження.

Практичне значення результатів дослідження. Ця робота може бути використана вчителями початкової школи, вчителями фізичного виховання для формування та розвитку культури здоров'язбереження.

Апробація результатів дослідження: Основні положення й результати пошуку оприлюднено на науково-практичних конференціях: V-VI Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими потребами», VII Міжнародна науково-практична конференція «INTERNATIONAL SCIENTIFIC INNOVATIONS IN HUMAN

LIFE», 19-21 січня 2022 Манчестер, Великобританія, VII Міжнародна науково-практична конференція Інтернет-конференція «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» (28-29 березня 2023 року м. Вінниця) та представлено у наступних публікаціях:

1. Іщик Аліна. Здоров'язбережувальні технології для дітей з особливими освітніми потребами. *Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами: збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 17-18 листопада 2021 р.). за заг. ред. О. Демченко.* Вінниця, 2021. Вип. 4. С.464-469 [23].

2. Іщик А. О., Басюк А. М., Олійник Н. А. Технології здоров'язбереження у практиці навчання у початковій школі. *International scientific innovations in human life. Proceedings of VII International Scientific and Practical Conference Manchester, United Kingdom (19-21 January 2022).* Manchester, United Kingdom, 2022. pp.360-367 [24].

3. Іщик Аліна, Олійник Наталія. Сучасні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища початкової школи. *Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами: збірник матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 27 квітня 2023 р.) / редкол.: О. Демченко, Н. Олійник, Н. Комарівська, Л. Любчак, А. Кушнір, К. Колеснік, І. Карук ; за заг. ред. О.П. Демченко.* Вінниця, 2023. Вип. 5. С. 127-130 [25].

4. Іщик Аліна. Виховання культури здоров'я молодших школярів ігровими технологіями. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 28-29 березня 2023 р.) / за ред. О.П. Демченко, Н.О. Пахальчук; Вінницький державний педагогічний*

університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2023. Вип. 12. С. 188-191 [26].

5. Іщик Аліна. Система роботи вчителя початкових класів щодо формування культури здорового способу життя. *Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (IX школа методичного досвіду): матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю.* Вінниця, 2022. С.160-163[27].

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (63 найменування), додатків. Загальний обсяг дипломної роботи – 111 сторінки, основний зміст викладено на 84 сторінках.

ВИСНОВКИ

Таким чином, викладене у дослідженні дає змогу зробити певні висновки.

1. Провівши дефінітивний аналіз базових понять дослідження, ми навели визначення таких термінів: «здоров'я» – зазначили, що поняття «здоров'я» в системі педагогічних категорій розглядається як важливе динамічне, змінюване під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників специфічне цілісне утворення, що виявляється на різних рівнях життєдіяльності: соматичному, психічному, моральному, духовному; «здоровий спосіб життя» – це встановлений набір правил, виконання яких націлене на зміцнення та оберігання здоров'я конкретної людини, близьких та оточуючих її людей. Для досягнення цієї мети людині потрібно усвідомлювати значущість здоров'я і брати відповідальність щодо питання щодо його збереження; «культура здоров'я» – система знань, ціннісно-смыслових установок, мотиваційно-аксіологічного досвіду особистості людини і її практичної діяльності, які постійно розвиваються і перебувають в постійній трансформації, спрямованій на пізнання і вдосконалення індивідуального здоров'я особистості; «здоров'язбережувальна компетентність» – інтегративна якість особистості, яка складається із сукупності знань про людину та її здоров'я, здоровий спосіб життя, мотивацію тощо; «культура здоров'язбереження» – комплекс дій та заходів учасників взаємодії, спрямованих на цілісне розв'язання проблеми збереження і зміцнення фізичного, духовного та соціального здоров'я учнів, реалізація якого відбувається у здоров'язбережувальній діяльності.

2. Дослідивши теоретичні концепції виховання у молодших школярів культури здоров'язбереження, зазначимо, що, як ми виявили, сучасні дослідження присвячено переважно розробці підходів, спрямованих на формуванні ціннісного ставлення до світу як основного завдання освіти, оскільки таке ставлення визначає емоційний, психічний стан, задоволеність життям, а система цінностей регулює поведінку і діяльність, визначаючи мотиваційну сферу і спрямованість особистості.

3. Виявивши зміст та завдання роботи з формування культури здоров'я молодших школярів, зазначили, що однією з головних задач сучасних закладів освіти є допомога та сприяння, зокрема, і молодшим школярам, усвідомити цінність здоров'я та значення здорового способу життя для сучасної людини, сформувати відповідальне ставлення до власного здоров'я. Для цього учні повинні усвідомити і, головне, прийняти для себе основні принципи ЗСЖ, а це можливо лише в результаті цілеспрямованої спільної роботи з формування культури здоров'я педагогів, батьків та учнів, які враховують у своїй виховно-освітній діяльності основні закономірності фізіологічного розвитку особистості.

Серед завдань по роботі з формування культури здоров'я молодших школярів, ми виокремили наступні: підвищення рівня вмотивованості молодших школярів до здорового способу життя; виховання культури харчування; освоєння практичних умінь і навичок рухової активності; навчання правилам загартовування; ведення здорового способу життя.

4. У дослідженні ми запропонували такі педагогічні умови виховання у молодших школярів культури здоров'язбереження:

- організація занять у формі міжсуб'єктного діалогу вчителя та учнів, спрямованого на взаємообмін та взаємозбагачення їх ціннісної та інформаційної сфер;
- розвиток рефлексивних здібностей учнів з метою пошуку шляхів та засобів безперервного самовдосконалення та саморозвитку у процесі оздоровчої діяльності;
- необхідність розробки та впровадження певної освітньо-виховної педагогічної системи, спрямованої на формування основних компонентів культури здоров'язбереження молодших школярів, до яких слід віднести: зміцнення фізичного, психічного, духовного та соціального здоров'я учнів, реалізація чого відбувається під час здійснення здоров'язбережувальної діяльності.

5. Дослідивши методи формування культури здоров'я молодших школярів, ми виокремили такі: уроки, позаурочні заняття, режимні моменти,

прогулянки, екскурсії, трудова діяльність, спостереження, метод проблемного навчання тощо. Також ми виявили наступні прийоми формування культури здоров'я молодших школярів: бесіди, моделювання різних ситуацій; розгляд ілюстрацій, сюжетних, предметних картинок, плакатів; сюжетно-рольові ігри; дидактичні ігри; ігри-тренінги; ігри-забави; рухливі ігри; пальчикова та дихальна гімнастика; самомасаж та ін.

6. Під час здійснення експериментальної перевірки стану сформованості культури здоров'язбереження молодших школярів, яка відбувалась у три етапи: констатувальний, формувальний, контрольний, ми визначили та обґрунтували компоненти, критерії, показники та рівні стану сформованості культури здоров'язбереження молодших школярів. При цьому, на констатувальному етапі дослідження ми, за допомогою використання методу анкетування, виявили початковий стан досліджуваного явища. За підсумками констатувального етапу експериментальної роботи ми отримали такі результати:

1. По КГ отримані на констатувальному етапі експерименту результати розподілилися за рівнями таким чином: *низький рівень* виявили 5,9% учнів; *середній рівень* виявили 41,0% учнів; *достатній рівень* ми виявили у 46,3% учнів; *високий рівень* виявили 6,8% учнів.

2. По ЕГ отримані на констатувальному етапі експерименту результати розподілилися за рівнями таким чином: *низький рівень* виявили 11,0% учнів; *середній рівень* виявили 35,5% учнів; *достатній рівень* ми виявили у 48,3% учнів; *високий рівень* виявили 5,2% учнів.

Отже, в ході проведення констатувального етапу експерименту було виявлено, що загальний рівень сформованості культури здоров'язбереження молодших школярів у контрольній та експериментальній групах є недостатнім та потребує корекції.

На наступному етапі експериментальної роботи – формувальному – ми розробили організаційно-педагогічну модель формування культури здоров'я молодших школярів та навели розробки занять, спрямованих на формування культури здоров'язбереження учнів.

Перевірка дієвості запропонованих нами на формувальному етапі

експерименту заходів була проведена на контрольному етапі експериментальної роботи.

1. По КГ: отримані на контрольному етапі експерименту результати розподілилися за рівнями таким чином: *низький рівень* виявили 3,7% учнів; *середній рівень* виявили 44,5% учнів; *достатній рівень* ми виявили у 48,8% учнів; *високий рівень* виявили 3% учнів.

2. По ЕГ: отримані на контрольному етапі експерименту результати розподілилися за рівнями таким чином: *низький рівень* – не виявлено; *середній рівень* виявили 11,1% учнів; *достатній рівень* ми виявили у 48,5% учнів; *високий рівень* виявили 40,4% учнів.

Отже, в ході проведення контрольного етапу експерименту було виявлено, що загальний рівень сформованості культури здоров'язбереження молодших школярів у контрольній групі змінився незначним чином, а у експериментальній групі зазнав значних змін.

Для виявлення показників динаміки трансформації досліджуваного явища ми порівняли результати, отримані в ході проведення констатувального та контрольного етапів експерименту. Виявили таке:

– у контрольній групі (КГ), в якій формувальний етап експериментальної роботи не проводився, не спостерігається активної динаміки, а навіть, відбувся певний регрес у розвитку досліджуваного явища. А саме: високий рівень знизився з 6,8% до 3,0%. Достатній рівень незначним чином зріс: з 46,3% до 48,8%; середній також трохи зріс: з 41,0% до 44,5%; при цьому, низький рівень зменшився: з 5,9% до 3,7%. Такі трансформації відбулися за рахунок певного перегрупування респондентів між рівнями.

По ЕГ: високий рівень значно зріс: з 5,2% на констатувальному етапі до 40,4% на контрольному; достатній зріс незначним чином: з 48,3% на констатувальному етапі до 48,5% на контрольному; середній рівень знизився: з 35,5% на констатувальному етапі до 11,1% на контрольному; низький рівень також знизився: виявлені 11,0% на констатувальному етапі трансформувалися до нульового показника за рахунок підвищення високого та середнього рівнів розвитку досліджуваного явища.

Отже, проведене нами комплексне дослідження з виховання у молодших школярів культури здоров'язбереження, яке втілювалося у три експериментальні етапи, дозволяє стверджувати, що запропонована нами на початку роботи гіпотеза, а саме: виховання культури здоров'язбереження молодших школярів буде успішним якщо спиратися на системну організаційно-педагогічну модель формування культури здоров'я, із урахуванням таких педагогічних умов: організація занять у формі міжсуб'єктного діалогу вчителя та учнів, спрямованого на взаємообмін та взаємозбагачення їх ціннісної та інформаційної сфер; розвиток рефлексивних здібностей учнів з метою пошуку шляхів та засобів безперервного самовдосконалення та саморозвитку у процесі оздоровчої діяльності; необхідність розробки та впровадження певної освітньо-виховної педагогічної системи, спрямованої на формування основних компонентів культури здоров'язбереження молодших школярів, до яких слід віднести зміцнення фізичного, психічного, духовного та соціального здоров'я учнів, реалізація чого відбувається під час здійснення здоров'язбережувальної діяльності, виявилася ефективною.

Узагальнюючи наведене, зазначимо, що культура здоров'язбереження є однією з найважливіших людських цінностей. Особливого значення це явище набуває під час навчання дитини у початковій школі, коли закладаються та зміцнюються загальнолюдські, загально-навчальні, загально-особистісні якості та навички. Адже збереження і зміцнення здоров'я перебуває в прямій залежності від рівня теоретичних знань і практичних навичок людини, її мотивації на ведення здорового способу життя, усвідомлення особистої відповідальності за власне благополуччя і благополуччя суспільства.

Формування культури здоров'язбереження молодших школярів відбувається в освітньо-виховному процесі, в тому числі, в процесі самовиховання. Тому необхідне цілеспрямоване, раціональне управління не тільки на рівні планування і організації занять у початковій школі, спрямованих на формування здорового способу життя учнів, а й на надання комплексного характеру діяльності з формування культури здоров'я молодших школярів, шляхом долучення родинного кола дитини до виховання культури її здоров'я.

У зв'язку з цим особлива роль у формуванні культури здорового способу життя особистості належить системі гуманістичних цінностей, орієнтованих на вирішення завдань, що сприяють поступовому переходу до нових здоров'язбережувальних форм освіти, орієнтованих на закладення основ здоров'язбережувальних технологій. З цих позицій для ефективної діяльності в умовах закладу освіти вчителям необхідно коригувати стереотипи поведінки, формувати мотивації до здорового способу і стилю життя з проведенням профілактики аутопатогенної поведінки серед учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева О., Сухомлинов Р. Організація оздоровчо-рекреаційної рухової активності дітей дошкільного віку в умовах клубних занять. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2016. №3. С. 29-32.
2. Андрущенко Н. В. Феномени здоров'я та здоров'язбереження дитини в контексті сучасних наукових поглядів. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи* / Уман. держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2016. Вип. 55. С. 238-245.
3. Баштовенко О. Визначення фізичного розвитку – складової здоров'язбереження. *Молодь і ринок. Щомісячний науково-педагогічний журнал*. Дрогобич. 2019. №2 (169). С.123–129.
4. Бережна Т. Моделювання здоров'язбережувального середовища загальноосвітнього навчального закладу : обґрунтування структури і критеріїв. *Рідна школа*. 2016. № 1. С. 37–42.
5. Бобрицька В. І. Освітня політика України у сфері здоров'язбереження дітей та молоді. *Матеріали Міжнародного Симпозіуму «Освіта і здоров'я підрастаючого покоління»*. 2016. С. 98-102.
6. Бучківська Г. В. Потенціал народних рухливих ігор у забезпеченні здоров'язбереження дітей молодшого шкільного віку. *Актуальні проблеми розвитку освіти в сфері туризму, фізичної культури та спорту : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф.* (Хмельницький, 26 лютого 2021 р.). Хмельницький : ФОП Цюпак А.А., 2021. С. 37–41.
7. Войтенко О.В. Виховання в учнів початкових класів цінностей здорового способу життя засобами ігрової діяльності. *Наукові записки Малої академії наук України. Серія «Педагогічні науки»*. 2019. Вип. 14. С. 37–39.
8. Войтович А., Красниця О. Здоров'язбережувальні технології як ефективний спосіб формування культури здоров'я молодших школярів. *Молодий вчений*. 2018. №9 (61). С. 21-24.
9. Волошин О. Формування здоров'язбережувальної компетентності в учнів молодшого шкільного віку. *Науковий вісник Ужгородського*

університету. Серія : «Педагогіка. Соціальна робота». 2022. №1 (50). С.48-51.

10. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) : статут, норми, рекомендації, статистика URL: <http://teg.com.ua/vsesvitnia-organizaciia-ohoroni-zdorovia-vooz-statyt-normi-rekomendaciyi-statistika/>(дата звернення: 09.04.2023).
11. Гета А. В. До проблеми формування культури здоров'я учнівської та студентської молоді. *Фізична культура в університетській освіті : інновації, досвід та перспективи розвитку в умовах сучасності*: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Дніпро, 11 травня 2022р.). Дніпро, 2022. С. 248–251.
12. Гутарєва Н.В. Формування здорового способу життя у студентської молоді як медико-педагогічна проблема. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки*. 2019. №1 (324) березень. Ч. 1. С. 169-174.
13. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття) : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. № 896. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п#Text> (дата звернення: 02.05.2023).
14. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (2018). ЗАТВЕРДЖЕНО постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-п#Text> (дата звернення: 02.05.2023).
15. Димов В. М. Здоров'я як соціальна проблема. *Соціально-гуманітарні знання*. 2016. № 6. С. 170-185.
16. Дубогай О. Д. Навчання учнів початкової школи в системі здоров'язбереження засобами освітньо-рухової методики. *Physical education, sport and health culture in modern society*. 2015. №3 (31). С. 69-74.

- 17.Дубогай О. Д. Освітньо-рухова методика навчання учнів молодших класів в системі здоров'язбереження. *Вісник Інституту розвитку дитини. Серія: Філософія, педагогіка, психологія*. 2015. №38. С. 61-67.
- 18.Єрмакова Т. Формування культури здоров'я учнів як складова частина педагогічного процесу в школі. *Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2015. № 17. С. 96–100.
- 19.Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження : кол. моногр. / МОН України, Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди ; за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. Харків : ХНПУ, 2017. 488 с.
- 20.Замрозович-Шадріна С. Теоретичний аспект дослідження культури здоров'я. *Перспективи та інновації науки*. 2022. №2 (7). С. 278–287.
- 21.Імбер В.І. Організація навчальної взаємодії викладача і студентів засобами Smartboard. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Т. 64, № 2. С. 119-127.
- 22.Ісакова О. І. Здоров'я як соціальна цінність. Сучасні здоров'язбережувальні технології: монографія / за загальною редакцією проф. Ю. Д. Бойчука. Харків : Оригінал, 2018. 724 с.
- 23.Іщик А. Здоров'язбережувальні технології для дітей з особливими освітніми потребами. *Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами: збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 17-18 листопада 2021 р.)*. за заг. ред. О. Демченко. Вінниця, 2021. Вип. 4. С.464-469.
- 24.Іщик А. О., Олійник Н. А. Технології здоров'язбереження у практиці навчання у початковій школі. *International scientific innovations in human life. Proceedings of VII International Scientific and Practical Conference Manchester, United Kingdom (19-21 January 2022). Manchester, United Kingdom, 2022. pp.360-367.*

- 25.Іщик Аліна, Олійник Наталія. Сучасні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища початкової школи. *Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами*: збірник матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 27 квітня 2023 р.) / редкол.: О. Демченко, Н. Олійник, Н. Комарівська, Л. Любчак, А. Кушнір, К. Колеснік, І. Карук ; за заг. ред. О.П. Демченко. Вінниця, 2023. Вип. 5. С. 127-130.
- 26.Іщик Аліна. Виховання культури здоров'я молодших школярів ігровими технологіями. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти*: збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 28-29 березня 2023 р.) / за ред. О.П. Демченко, Н.О. Пахальчук; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2023. Вип. 12. С. 188-191.
- 27.Іщик Аліна. Система роботи вчителя початкових класів щодо формування культури здорового способу життя. *Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (IX школа методичного досвіду)*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. Вінниця, 2022. С.160-163.
- 28.Казьмірчук Н.С. Особливості національного виховання молоді у ВНЗ //Досягнення і проблеми сучасної науки: збірник матеріалів доповідей XVI Міжнародної науково-практичної інтернетконференції, 22 січня 2018 року. – Вінниця, 2018. – Ч.4. - С.31-37.
- 29.Кіт Г.Г. Педагогічна практика в системі ступеневої підготовки вчителя початкових класів: Навчально-методичний посібник для студентів педагогічних закладів освіти (спеціальність: початкове навчання). – Вінниця: ПП «Едельвейс і К», 2007. – 222 с.

30. Король Р. О. Формування культури здоров'я молодших школярів у загальноосвітньому навчальному закладі. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2018. 307 с.
31. Лавріненко Л. І. Імплементация здоров'язбереження молодших школярів у освітній процес Нової української школи. *Вісник Національного університету Чернігівський колегіум імені ТГ Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2019. №1. С. 87-90.
32. Леусенко Н. І. Формування здоров'язбережувальних компетентностей молодших школярів на уроках та в позакласній роботі. *Початкове навчання та виховання*. 2016. № 1-2. С. 64-68.
33. Лисенко Т. Формування культури здоров'я у закладах загальної середньої освіти. *Актуальні проблеми фізичної культури і спорту : зб. тез доп. II регіон. наук.- практ. інтернет-конф., присвяченої 60-річчю Хмельницького національного університету* (м. Хмельницький, 20 жовт. 2022 р.). Хмельницький : ХНУ, 2022. С. 49–51.
34. Лисенко Л. Л., Вітченко А. М., Корнєва А. М., Мельникова-Єгорченко Н. С. Формування культури рухів дітей молодшого шкільного віку як складова їх здоров'язбережувальної компетентності. *Актуальні проблеми фізичної культури, спорту, фізичної терапії та ерготерапії: біомеханічні, психофізіологічні та метрологічні аспекти : Матеріали I Всеукраїнської електронної науково-практичної конференції з міжнародною участю* (Київ, 17 травня 2018 р.) / ред. Г. В. Коробейніков, В. О. Кашуба, В. В. Гамалій. Київ : НУФВСУ, 2018. С. 144-146.
35. Любчак Л. В. Педагогічні умови підготовки майбутніх педагогів до роботи з батьками молодших школярів у контексті ідей «Нової української школи». *Нова українська школа в умовах викликів сучасності: зб. тез доповідей I Всеукраїнської науково-практичної конференції, 11 квітня 2019 року* / за заг. ред. Л. В. Задорожної-Княгницької. Маріуполь: МДУ, 2019. С. 213-216. 4. З.
36. Малюжко Н. В. Формування у молодших школярів компетентностей безпеки життєдіяльності. *Безпека життя і діяльності людини: теорія та*

практика : збірник наук. праць Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої Всесвітнім Дням цивільної оборони та охорони праці, (Полтава, 23–24 квітня 2020 р.) / упоряд., і ред.: В. П. Титаренко, А. М. Хлопов. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2020. С. 194-197.

37. Мартинюк Т. О. Педагогічні умови формування основ культури здоров'я здобувачів початкової освіти. In *The IX International Science Conference «Problems and tasks of modern science and practice»*, November 15–17, Bordeaux, France. 538 с.
38. Мелега К. П. Сучасні технології здоров'язбереження : навчальний посібник. Ужгород : Говерла, 2018. 200 с.
39. Михайліченко М. В., Рудик Я. М. Освітні технології : навчальний посібник. Київ : ЦП «Компринт», 2016. 583 с.
40. Молодиченко В. В., Молодиченко Н. А. Формування здоров'язбережувальної компетентності учнів початкової школи. *Здоров'я дітей і молоді: безпекові та психолого-педагогічні аспекти*. 2020. Вип. 3. С. 237-251.
41. Національна доктрина розвитку освіти України : Затверджено Указом Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (дата звернення: 12.05.2023).
42. Нікітенко О. Формування культури здоров'я молодших школярів шляхом впровадження здоров'язбережувальних освітніх технологій. *Початкова школа*. 2018. № 1. С. 36–40.
43. Оглобля В. О. Формування у дошкільників життєвої позиції щодо власного здоров'я. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXII Каришинські читання)* (м. Полтава, 21-22 травня 2015 р.) / За заг. ред. проф. М. В. Гриньової. Полтава, 2015. С. 153-154.
44. Олійник Н. А., Швець О. І. Раціональне харчування студентів та його вплив на працездатність. *Аграрна наука та харчові технології*, 2017. Вип. 5 (99). С. 188-191.

45. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник / за ред. : Л. Царенко. Том 2. Київ, 2018. 240 с.
46. Пашинська Т. О. Формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів. *Сучасні педагогіка та психологія: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, Україна, 9–10 липня 2021 року). Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2021. С.31–35.
47. Поліщук В. В. Поєднаний розвиток рухових і розумових здібностей дітей 5-го і 6-го років життя в процесі фізичного виховання засобами дитячого туризму. *Перспективи розвитку сучасної науки та освіти (частина III): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції м. Львів, 13-14 листопада 2019 року. Львів : Львівський науковий форум, 2019. С. 19.*
48. Пріма Р., Цибульська О. Компонентно-структурний аналіз феномену «готовність майбутнього вчителя початкової школи до виховання культури здоров'язбереження молодших школярів». *Молодь і ринок*, 2020. №6. С.185–189.
49. Пріма Р.М. Плекання цінності культури здоров'я, здорового способу життя, здоров'язбереження: досвід, шляхи, етапи. Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження : колективна монографія / за заг. ред. проф. Ю.Д. Бойчука. Харків: Вид. Рожко С.Г., 2017. 488 с.
50. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 року. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38-39. ст.380.
51. Ротерс Т. Т. Ритмічність рухів як необхідна складова здоров'я молодших школярів. URL: https://ddpu.edu.ua/images/naukvid/gnvp/gnvp_21.pdf#page=225 (дата звернення: 09.04.2023).
52. Сидоренко С. Вплив засобів здоров'язбереження на організм молодших школярів. *Актуальні проблеми освіти і науки : досвід та сучасні технології*. 2020. №7. С. 257-260.

- 53.Смук Н. Р. Здоров'язбереження як домінантний аспект освітньої діяльності навчального закладу. *Здоров'язбережувальні технології закладу освіти в умовах сучасних освітніх змін*. 2019. №12. С. 87–92.
- 54.Сопова І. Ю. Здоров'язбережувальні технології у вищих навчальних закладах – як спосіб формування основних складових здорового способу життя у студентів. *Сучасні здоров'язбережувальні технології: монографія / за загальною редакцією проф. Ю. Д. Бойчука*. Харків: Оригінал, 2018. 724 с.
- 55.Тюріна Т. Г. Духовне здоров'я системи «Людина» (у світлі сучасної інформаційно-енергетичної парадигми). *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2018. №6 (87). С. 165-172.
- 56.Цибульська О. В. Сутнісні характеристики базових понять проблеми культури здоров'язбереження. *Духовність особистості : методологія, теорія і практика*. 2019. №93(6). С. 301-309.
- 57.Цибульська О.В. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до виховання у молодших школярів культури здоров'язбереження : дис канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2021. 329 с.
- 58.Фаласеніді Т. М., Шийка Ю. І. Культура здоров'я як складова загальнолюдської культури. *Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження : колективна монографія*. Харків, 2017. 350 с.
- 59.Федоренко Ю. В. Здоров'язберігаюче середовище. *Формування здоров'язбережувальних компетентностей сучасної молоді: реалії та перспективи : збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої Всесвітньому Дню цивільної оборони та Всесвітньому Дню охорони праці* (Полтава, 27–28 квітня 2017 р.). Полтава : ПНПУ, 2017. С. 134-136.
- 60.Шекера О.Г. Охорона здоров'я – найважливіша складова державної політики України. *Сімейна медицина*. 2014. № 2. С. 10–14.
- 61.Шимкова Н. М. Здоров'язбережувальні технології навчання в початковій школі. *Завучу. Усе для роботи*. 2018. № 1-2 (217-218). С. 30-39.

- 62.Яворська А. А. Формування позитивної мотивації до здоров'язбереження молоді. *Сучасні тенденції та перспективи гармонійного розвитку учнівської та студентської молоді в умовах ступеневої освіти : матеріали X Всеукр. наук.-практ. Internet-конф.* (15.04.2019 р., Харків.) / за заг. ред. О. М. Школи. Харків, 2019. С. 38–42.
- 63.Lazorenko S/, Loza T., Samokhvalova I., Khomenko E. and Oliinyk N., Preparation of Future Specialists in Physical Culture and Sports for the Use of Digital Health Technologies in Professional Activity, 2021 44th International Convention on Information, Communication and Electronic Technology (MIPRO), 2021, pp. 621-625, . DOI: 10.23919/MIPRO52101.2021.9596770 2. 6.